

ELS OSSÓ, DE VINEBRE (RIBERA D'EBRE)

Salvador-J. ROVIRA i GÓMEZ

Doctor en Història

RESUM

Aproximació al llinatge de donzells i cavallers dels Ossó, originaris de la població de Vinebre a la comarca de la Ribera d'Ebre, que compta entre els seus membres amb un sant: Enric d'Ossó i Cervelló.

Paraules clau: Paraules clau: Ossó, Vinebre, Ribera d'Ebre.

ABSTRACT

Appreciation of the Ossó lineage of squires and knights, originating from Vinebre in Ribera d'Ebre area. Saint Enric d'Ossó i Cervelló is an outstanding member of this family.

Keywords: Ossó, Vinebre, Ribera d'Ebre.

Els Ossó són un llinatge de donzells i cavallers aveïnat a Vinebre (Ribera d'Ebre) d'on han passat a altres poblacions de les Terres de l'Ebre i de Catalunya.

El primer Ossó ennoblit de qui tenim notícia és Pere d'Ossó, que assistí a les Corts de Montsó de 1563.¹ Aquest personatge tingué plet amb Gabriel Àngel Sanç, d'Ascó, que fou fallat al seu favor.

Dissortadament, en la història dels Ossó hi ha un gran buit documental que ara per ara resulta difícil d'omplir. Tot i això la pedra de la porta forana de la casa pairal de Vinebre ens recorda que va existir

1. F.J. MORALES ROCA, *Próceres habilitados en las Cortes del Principado de Cataluña, siglo XVII*, volum II, Madrid, Hidalguía, 1983, p. 21.

un Joan d'Ossó, possiblement fill i hereu de Pere, que la féu col·locar l'any 1568 fent constar ben clarament la condició de donzell del propietari.

Durant el segle XVII trobem Valeri d'Ossó, que l'any 1663 es casà amb Lluïsa Margarit i fou pare de Joan d'Ossó i Margarit; aquest prengué per muller Francesca Domènec i Montreal, i fou pare de dues filles: Ignàsia-Teresa d'Ossó i Domènec que, el 1724, es maridà amb Ramon Josep de Salvador i de Fluvià, i Francesca d'Ossó i Domènec, que pledejava l'any 1756.

En el darrer quart del segle XVII el cap dels Ossó era Joan d'Ossó i d'Ossó, que assistí a les Corts de 1701 i que el 1702 obtingué de la Reial Audiència de Barcelona una sentència que el declarava d'estirp militar.² Estigué casat amb una Mauri i fou succeït pel fill Joan d'Ossó i Mauri, que assistí a les Corts de 1701 i 1705 i a la reunió de *Braços* de 1713.³

Fill i germà, respectivament, d'aquests Ossó és Carles d'Ossó i Mauri, que l'octubre de 1695 fou nomenat alferes de la companyia dels terços de la vegueria de Tortosa comandada pel capità Francesc Vinyals.⁴

El següent Ossó de qui tenim referències és Mateu d'Ossó, donzell de Vinebre, que el 23 de març de 1716 ordenà procurador seu mossèn Pau Cabeça, clergue de l'església de Santa Maria de Montblanc.⁵ El 21 de febrer de 1730 reconegué a Úrsula Marsal, vídua de Miquel Marsal, botiguer de teles de Reus, un deute de 265 lliures per pensions vençudes de diversos censals creats a favor dels Marsal.⁶ Semblantment, el 5 de març de 1731, confessà que devia a Salvador Rosselló, veler de Reus, 29 lliures i 8 sous.⁷ El 17 de març de 1733, afirmà deure a Esteve Cassó i Gabriel Domenyó, negociants de Santa Coloma de Queralt, 94 lliures i 4 sous, que era el complement del preu

2. *Ibid.*

3. *Ibid.*

4. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. IX (1689-1701), Barcelona, Generalitat de Catalunya, 2005, p. 1.507.

5. Arxiu Comarcal de Montblanc (ACMO), Fons notarial (FN), sig. 771.4, f. 18.

6. Arxiu Històric de Tarragona (AHT), FN, sig. 4.693, f. 189.

7. AHT. FN., sig. 4.694, f. 154v.

de dues mules que els havia comprat.⁸ Per últim, conjuntament amb el seu fill del mateix nom, admeté deure a Bernat Nualart, negociant de Reus, 200 lliures pendents d'un debit de 264 lliures establert el 1730; per liquidar-lo li creà un censal de 200 lliures que restà garantit per una finca de 10 jornals de vinya i oliveres situada a la partida del Pla, de Vinebre.⁹

Ben segur és fill i hereu de l'anterior el Joan d'Ossó que l'any 1740 contragué matrimoni a Batea amb Clara Català i Bes, filla de dit poble.

Un altre Ossó setcentista és Gaspar d'Ossó, casat amb Josepa Vilanova, el qual atorgà les darreres voluntats l'any 1770.¹⁰ Fou pare de Joan, que l'heretà, i de Francesc, a qui deixà 210 lliures en el seu testament.¹¹ Els dos germans arribaren a un acord pel que feia a les 210 lliures en el sentit que Joan, mentre no les pogués pagar, cediria a Francesc una finca de terra campa de 4 jornals situada a la partida de les Cíviques del terme de Vinebre. La deixa testamentària fou feta efectiva el 23 de març de 1778, amb la qual cosa la finca retornà a Joan,¹² i molt possiblement fou pagada amb part dels diners obtinguts amb la venda aquell mateix dia a Josep d'Ossó i Català d'una peça de terra campa de 5 jornals, dita la Mitjana, la qual estava situada al terme d'Ascó, per un valor de 300 lliures.¹³

Josep d'Ossó i Català, fill de Joan d'Ossó i Clara Català, nasqué a Vinebre l'any 1742 i el 2 de febrer de 1770 contragué matrimoni amb Maria de Salvador, de Cal Cavaller d'Ascó.¹⁴ Va aprovar les oposicions de notari, però no va exercir mai. El 10 de maig de 1778 aconseguí que l'Ajuntament de Vinebre, format per Josep Miquel Bladé, Josep Serra, Miquel-Joan Martí, Josep Ferrer i Agustí Jordà, l'autoritzés a construir un aqüeducte «*desde su fábrica de aguardiente hasta el río Ebro, pasándole por la calle*»¹⁵

8. ACMO. FN., sig. 772.1, f. 99.

9. AHT. FN., sig. 5.362, f. 126.

10. AHT. FN (Tivissa), sig. 2.908, f. 107.

11. *Ibid.*

12. AHT. FN, sig. 2.908, f. 107.

13. AHT. FN, sig. 2.908, f. 109.

14. Els Salvador van ser ennoblits l'any 1631 en la persona de Bartomeu de Salvador.

15. AHT. FN, sig. 2.908, f. 147.

Germà de Josep és Joan, que es va casar amb Francesca Coll i Domènec, pubilla de *Can Coll*, de Vilalba, i per aquest motiu s'establí en aquesta població. Fills seus foren Joan, que seguí la carrera militar i arribà a coronel, el qual, el 5 de maig de 1827, residia a Vilalba,¹⁶ i Josep, que fou notari de Vilalba.¹⁷

Ben segur és fill de Josep d'Ossó i Coll, Ramon d'Ossó que el 25 d'octubre de 1833 era notari de Vilalba¹⁸ i el 9 de setembre de 1849 signà una àpoca de 100 lliures a Antoni Massó, de Riudecanyes, d'un llegat per aquest import que li havia deixat Francesca Aragonès, vídua de Josep Massó, en el seu testament.¹⁹

La línia dels caps de casa dels Ossó la segueix Jaume d'Ossó i de Salvador, que nasqué l'any 1770 i el 1800 es casà amb Marianna Català i de Sunyer. Fou pare dels fills següents:

- I. JAUME D'OSSÓ I CATALÀ que arribà a aquest món l'any 1802 i es casà el 1838, amb Miquela Cervelló. El matrimoni, celebrat sense el consentiment patern, li suposà veure's desheretat. En casar-se hagué d'abandonar la casa pairal i anar a viure al mateix Vinebre, a la casa coneguda com *Ca* don Jaume del Racó. Va morir el 8 d'octubre de 1884. Foren fills seus:
 - a. JAUME D'OSSÓ I CERVELLÓ, que quan tenia 14 anys el pare, per tal d'alleugerir l'economia familiar, l'envià a Barcelona a casa d'un amic. Es va casar amb Teresa Serra i fou pare de Santiago, Enric, Lluís, Flora i Elvira d'Ossó i Serra.
 - b. DOLORS D'OSSÓ I CERVELLÓ, que es maridà amb Josep Berenguer i es traslladà a viure a Barcelona.
 - c. ENRIC D'OSSÓ I CERVELLÓ, que veié la primera llum a Vinebre l'any 1840. Com que la família continuava tenint dificultats econòmiques, el seu pare l'envià, als 12 anys, amb el seu oncle Joan a Quinto de Ebro, però com que emmalaltí

16. AHT. FN, sig. 3.279, f. 203.

17. AHT. FN, sig. 3.279, f. 167.

18. AHT. FN, sig. 2.377, f. 238.

19. AHT. FN, sig. 5.819, f. 108.

tornà a Vinebre. Un cop recuperat fou enviat a Reus a casa de Pere Artal, amic del pare, per tal que s'introduís en el món del comerç. Als 14 anys decidí fer-se capellà i entrà al seminari de Tortosa, d'on passà al de Barcelona. S'ordenà sacerdot el 21 de setembre de 1867 i celebrà la primera missa a Montserrat el 6 d'octubre. Destacà com a catequista, predicador, promotor de l'oració i publicista. Fundà l'Arxiconfraria Teresiana, el Rebañito del Niño Jesús, la Germandat Josefina i la Companyia de Santa Teresa. Morí al convent franciscà de Sancti Spiritus a Gilet (Camp de Morvedre) l'any 1896. El 1965 fou introduïda a Roma la causa de la seva beatificació i Joan Pau II el canonitzà el 16 de juny de 1993.²⁰

2. JOSEP D'OSSÓ I CATALÀ, que segueix.
3. MARIANNA D'OSSÓ I CATALÀ, que nasqué el 1808 i morí fadrina el 1887.
4. MARIA D'OSSÓ I CATALÀ, que també restà fadrina.
5. ROSA D'OSSÓ I CATALÀ arribà a aquest món el 1812 i el deixà fadrina el 1874.
6. JOAN D'OSSÓ I CATALÀ es va casar amb Petra Pujol, de Quinto de Ebro, i això va fer que s'establís en aquesta població aragonesa. Fou pare de Jaume i de Joan que es casà amb Vicenta Benedí i fou pare al seu torn de Jaume, Josepa, Joan, Anna, Concepció i Petra d'Ossó i Benedí.
7. RAMON D'OSSÓ I CATALÀ obrí els ulls el 1816 i els tancà el 1882. Estudià dret a Madrid i València i va fer oposicions a fiscal

20. TLLC: «Ossó i Cervelló, Enric d'», *Gran Enciclopèdia Catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1968, p. 30. MCP: «Ossó i Cervelló, Enric d'», *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, volum II, Barcelona, Editorial Claret, 2000, p. 771.

guanyant la plaça de Gandesa. L'any 1862 es va casar amb Dolors Fernández, que aleshores només tenia 18 anys, i aquell mateix any va aconseguir la plaça de primer registrador de Reus, per la qual cosa establí la residència a la capital del Baix camp en una casa del raval de Santa Anna. Va morir als 65 anys deixant tres fills:

- a. ALEXANDRE D'OSSÓ I FERNÁNDEZ, nat l'any 1872 i mort el 1936. Seguí la carrera eclesiàstica i s'ordenà capellà el 28 de març de 1896 a la capella del palau arquebisbal de Tarragona. Exercí de vicari a Vilallonga del Camp.
- b. RAMON D'OSSÓ I FERNÁNDEZ prengué per muller Marina Rojas i fou pare de Marina d'Ossó i Rojas.
- c. ANNA D'OSSÓ I FERNÁNDEZ nasqué quan el pare tenia 60 anys. Es maridà amb Josep Bertran i fou mare de Josep, Anna, Ramon, Salvador, Teresa i Francesc Bertran i d'Ossó.

8. FERRAN D'OSSÓ I CATALÀ arribà a aquest món l'any 1818 i hi romangué setanta anys. L'any 1840 es casà amb Mercè, el cognom de la qual desconeixem.

9. TERESA D'OSSÓ I CATALÀ, que restà fadrina.

JOSEP D'OSSÓ I CATALÀ va néixer a Vinebre l'any 1804. Estudià dret i obrí un bufet al carrer de Sant Blai, de Tortosa. Fou regidor de l'ajuntament tortosí pel Partit Conservador i s'integrà com a comandant al batalló de la guàrdia nacional tortosina. L'any 1839, en morir el pare, esdevingué l'hereu per haver estat desheretat, com ja ha estat dit, el germà Jaume. Es va casar, als 36 anys, amb Dolors de Salvador, de Cal Cavaller d'Ascó. Coneixedor que a França els ceps havien emmalaltit com a conseqüència de la fil·loxera, féu artigar les seves finques no conreades, fins i tot les pedregoses on només creixien els garrofers i els ametllers, per plantar-hi vinya i, aprofitant l'avinentesa, exportava la verema a França. Morí el 1873 deixant tres fills:

1. JOSEP D'OSSÓ I DE SALVADOR, que segueix.

2. ANTONI D'OSSÓ I DE SALVADOR, que nasqué el 1845. Es significà políticament i arribà a ser el secretari del comitè del partit Liberal de Vinebre. Traspassà fadrí el 25 de novembre de 1891.
3. CONCEPCIÓ D'OSSÓ I DE SALVADOR, que arribà a aquest món el maig de 1853 i fou coneguda com a Conxita pels familiars i amics.

JOSEP D'OSSÓ I DE SALVADOR, el primogènit dels seus pares, nasqué el 1843 i fou dut a batejar per l'oncle matern Antoni de Salvador. El 16 de maig de 1867 s'esposà amb Ramona Català i Rebull. Morí el 3 d'agost de 1901 d'un atac de cor i sense fer testament, per la qual cosa l'herència dels Ossó que sempre havia passat d'hereu, a hereu quedà repartida entre els quatre fills, que eren:

1. JOSEP D'OSSÓ I CATALÀ, el primogènit, es va casar el 1894 contra la voluntat del seu pare amb Concepció Carim. Fou regidor de Vinebre pel Partit Liberal i tingué tres fills: Josep, nascut el 1896, Joan i Concepció d'Ossó i Carim.
2. PASQUAL D'OSSÓ I CATALÀ arribà a aquest món el 1874. El 1891 va anar a Barcelona a estudiar a l'Escola Nàutica, puix volia ser marí mercant. Durant l'estada a Barcelona s'allotjà, per cortesia del parent mossèn Enric d'Ossó, al col·legi de Ganduxer de la Comunitat Teresiana. Es va fer amic de Carles de Senillosa, que li va presentar Rosa de Viola i d'Ayguavives, filla de Joan de Viola i Masalles, baró d'Almenar, amb qui es casà el 10 de novembre de 1903. L'esposa el féu renunciar a la seva vocació marinera i la parella anà a viure a Vinebre, on Pasqual havia heretat la casa pairal més un bon nombre de finques. Rosa de Viola no acabà d'adaptar-se a la vida de Vinebre i decidiren passar a residir a Tortosa, on Pasqual treballà de tècnic municipal. Foren fills seus:

- a. MARIA DOLORS D'OSSÓ I DE VIOLA, nascuda a Barcelona el 6 de febrer de 1905. Es maridà amb Francesc Jimeno i fou

mare de Rosa, Teresa, Francesc i Josep-Antoni Jimeno i d'Ossó.

- b. JOSEP D'OSSÓ I DE VIOLA, que nasqué el 31 de març de 1906 i només visqué una mica més d'un any, ja que morí de febre tifoidea el 20 de juliol de 1907.
 - c. PASQUAL D'OSSÓ I DE VIOLA, que arribà a aquest món el 24 de setembre de 1908. Es casà amb Carme Matheu i fou pare de Carme i Pasqual d'Ossó i Matheu.
 - d. ROSA D'OSSÓ I DE VIOLA veié la primera llum l'any 1910 i fou duta a batejar per la tia materna Mercè de Viola. S'esposà amb Gustau Còlera i fou mare de Gustau, Pasqual i Rosa.
3. PURA D'OSSÓ I CATALÀ, nascuda l'any 1882. Prengué per marit el joier August Arraut i residí a Tortosa. Fou mare de Josep i Concepció Arraut i d'Ossó.²¹

D'Ossó encara n'hi ha en els nostres dies. Concretament tenim els descendents de Jaume d'Ossó i Català i de Miquela Cervelló, és a dir, els de Jaume d'Ossó i Cervelló i Teresa Serra; els de Josep d'Ossó i Català i de Dolors de Salvador, que són els del seu fill Josep d'Ossó i de Salvador, els quals presenten dues branques: la de Josep d'Ossó i Català i Concepció Carim, i la de Pasqual d'Ossó i Català i Rosa de Viala, i, finalment, la de Joan d'Ossó i Català i Petra Pujol.

21. He d'agraciar al senyor Pasqual d'Ossó i Matheu la informació que m'ha facilitat sobre els Ossó.